

॥ ॐ श्री साईराम ॥

‘साई ज्ञान मौक्तिके’

भाग १२ – ब

ॐ ॐ ॐ

‘सर्वजण शिस्तबद्ध असतात’

सर्वसामान्यपणे बाहेरून येणारे खेळाडू आणि कसरतींमध्ये तरबेज असलेल्या व्यक्ती, त्यांच्या क्षेत्रात खूप चांगले तयारीचे असतात. पण त्यांच्या व्यक्तिगत जीवनात ते शिस्तबद्ध नसतात आणि इथले सर्वजण मात्र शिस्तबद्ध असतात.

मी इथे सुरुवातीच्या काळात सेवेत असताना बाहेर काय घडत असेल त्यावर मी विश्वास ठेवू शकत नव्हतो. ते विद्यार्थी खेळांमध्ये उच्च दर्जाचे होते, पण शैक्षणिक बाबतीत अगदी कमी दर्जाचे होते. जे विद्यार्थी नाट्यक्षेत्रात निपूण होते ते इतर शिक्षण वर्षांना उपस्थित नसत. ज्यांना संगीतामध्ये गोडी होती त्यांना इतर अभ्यासात रस नव्हता. पण इथले विद्यार्थी प्रत्येक क्षेत्रात मनापासून भाग घेतात आणि सर्व क्षेत्रांमध्ये उत्तम दर्जा दाखवतात. याचे कारण दुसरं-तिसरं नसून भगवानांची उपस्थिती आणि त्यांचा विद्यार्थ्यांवरचा प्रभाव हेच आहे.

तुमच्या लक्षात आलं असेल की, बाहेरच्या कॉलेजमध्ये फुटबॉल खेळाचे खेळाडू जेव्हा कॉलेज सोडून जातात तेव्हा कॉलेज फुटबॉलच्या सामन्यात कमी पडतात. खरं आहे ना? इथे मात्र विद्यार्थ्यांचे गट येतात आणि जातात, पण खेळाचा दर्जा मात्र उंचावतच जातो. याचं कारण म्हणजे खेळाच्या दर्जाबद्दल स्वामी कधीही तडजोड करत नाहीत.

व्यासपीठावरील प्रतिष्ठित आणि काही प्रेक्षक मला सांगतात, “पाहा, अनीलकुमार, बाहेरच्या ठिकाणाहून आलेल्या विद्यार्थ्यांना खेळाच्या तयारीसाठी सहजपणे सहा-सहा महिने लागतात. आम्हाला आश्चर्य वाटतं की, इथले विद्यार्थी मात्र अशा प्रकारच्या खेळांच्या प्रदर्शनाची तयारी फक्त १५ दिवसांत कशी काय करू शकतात?” आता प्रश्न असा आहे की, इतक्या भव्य आणि यशस्वी प्रदर्शनामागे कोणते कारण असावे? इतक्या आश्चर्यकारक सादरीकरणसाठी कोणती कारणे असावीत? तुम्ही जर शोध घेतलात तर तुम्हाला नक्कीच काही कारणे सापडतील. एक म्हणजे शिस्त. दुसरे म्हणजे काम तडीस नेणे व यश मिळवण्याचा दृढ निश्चय, स्वामींप्रती असलेली, अढळ श्रद्धा आणि समर्पण वृत्ती!”

‘स्वामींना आनंद देण्यासाठी कार्यप्रवण राहाणं’

सर्वात महत्वाचे म्हणजे स्वामींना कायम आनंदी ठेवणे हा मूळ हेतू आहे. मुलं जे काही करतात, उदा. कसरती, व्यायामाचे प्रकार, मोटरसायकलचे प्रयोग किंवा कराटे करणे, या सर्वांत त्यांचे ध्येय एकच असते, स्वामींना आनंद देणे हाच हेतू असतो. स्वामी आनंदी नसतील तर इतरांना आनंदी करण्यात अर्थच नसतो. तुम्ही जर या विद्यार्थ्यांना विचारलंत की तुम्हाला उत्तेजनार्थ काय मिळतं? तर ती मुलं म्हणतात, “सर, आम्ही हे करतो ते नाव मिळवण्यासाठी, बक्षिसासाठी किंवा सन्मानपत्रक जिंकण्यासाठी, तसेच बक्षिस मिळवण्यासाठी अथवा वृत्तपत्रांमधून लोकप्रियता मिळवण्यासाठी करत नाही. मुळीच नाही. आम्हाला फक्त भगवानांकडून पाठीवर कौतुकाची थाप किंवा त्यांच्यासोबत फक्त फोटो हवे आहेत. त्यांच्या

स्मितहास्यानेदेखील आम्ही खूप होऊन सगळ्यात म्हणजे आम्हाला हवंय की स्वामींनी म्हणावं, मी खूप आहे.” एवढ्यात सगळं आलं.”

विशेषतः तरुणांच्या मनात अशी थोर भावना असणं हेच खरोखर काहीतरी महत्त्वाचं आहे.

‘तो मुलगा ताबडतोब उठून उभा राहिला.’

जानेवारी २००३ मध्ये झालेल्या क्रीडा संमेलनाच्या वेळी तुम्ही नक्कीच पाहिलं असेल की, एक मुलगा घोड्यावरून मैदानात रपेट करत असताना पडला. साधारणपणे अशा वेळेला पुढच्या सर्व प्रदर्शनीय खेळ थांबवून घोडा नेहमीप्रमाणे पळाला असता आणि मुलगा तेथून निघून गेला असता. पण हा मुलगा ताबडतोब उठला आणि घोड्याकडे धावत जाऊन त्याच्या पाठीवर त्यानं चढून मांड ठोकली आणि ठरल्याप्रमाणे अडथळे ओलांडून सर्व प्रकारचे आकर्षक व्यायामप्रकार केले.

स्वामींनी लगेचच माझ्याकडे पाहिलं.

“मी म्हटलं, स्वामी!”

“आह, काय, काय?” (हशा)

“स्वामी, तो मुलगा पडला!”

“अरे!” ते म्हणाले, मी पाहिलं.”

“स्वामी, तो मुलगा लगेच उठून, धावत जाऊन, घोड्यावर बसला आणि असल्याप्रमाणे सर्व नेत्रदिपक व्यायाम प्रकार योग्य तऱ्हेने केले.”

“हं, छान, छान, छान! पाहा, काय झालं ते पाहा! नेहमी असं घडत नाही.” भगवान म्हणाले,

‘स्वामी असताना तिथे असं काहीही होत नाही.’

तुम्ही हेही पाहिलं असेल की मोटरसायकल चालवणाऱ्या एका मुलाने भिंतीला धडक दिली आणि तो खाली पडला. तो मुलगा एका बाजूला आणि मोटरसायकल दुसऱ्या बाजूला पडली. त्या मुलाला काहीही झालं नाही. त्यानं लगेचच मोटरसायकल उचलली आणि त्यावर बसून मोटरसायकल चालू केली.

स्वामी म्हणाले, “बघ, त्याला काहीही झालं नाही. तुला माहीत आहे, असं का? त्यांना पूर्ण विश्वास आहे की स्वामी इथे असताना काहीही होणार नाही. हे खरंच चांगलं आहे.”

आणि प्रेक्षक व श्रोते यांच्याबद्दल बोलताना ते म्हणाले, “ते इथे का आले आहेत? ते इथे करमणुकीसाठी आलेले नाहीत, ते सुटीवर आलेले नाहीत. ते भगवानांना पाहण्यासाठी” आले आहेत आणि मुलं क्रीडांगणावर खूप आश्चर्यकारक गोष्टी करतात ते पाहण्यासाठी.

ज्याप्रमाणे इथे क्रीडा दिनाच्या वेळी जशी शिस्त आणि शांत वातावरण असतं तसं जगात इतर कोणत्याही ठिकाणी दिसत नाही. इतर ठिकाणी तुम्हाला उत्तेजनार्थ घोषणा, टाळ्या, आरोळ्या असे अडथळे आणणारे सर्व प्रकार दिसतात, पण इथे खेळ आणि स्पर्धा आध्यात्मिकतेने भरलेले आहेत. सर्व वातावरण हे शांत असतं. ते धर्मानं बनलेलं असतं, हे अगदी विलक्षण आहे!

‘स्पर्धा दूषित किंवा शत्रुत्वाची नसावी.’

आणखी एक लक्षात घेण्यासारखा मुद्दा आहे. जेव्हा बंगलोरच्या वृंदावन आवारातील मुले क्रीडामैदानावर होती, तेव्हा प्रशांति-निलयमची मुले त्या खेळाडूंच्या खेळाला चांगली दाद देत होती. जेव्हा एखादी चांगली किंवा विशेष गोष्ट घडायची तेव्हा ती मोठ्याने टाळ्या वाजवून, जयघोष करित आणि जेव्हा प्रशांति-निलयमची मुलं खेळत असत तेव्हा वृंदावनची मुलं त्यांच्या खेळाचा आनंद लुटीत.

याचा अर्थ असा की, ही दूषित स्पर्धा नाही. मूर्खपणाची स्पर्धा नाही. हा सहभागाचा प्रश्न असतो. काळजीचा प्रश्न असतो. भगवानांसमोर आपलं कौशल्य दाखवण्याची ही संधी असते. ही स्पर्धकांमधील बंधुत्वाची, तसंच निरनिराळ्या निरोगीपणाची चिन्ह आहे. हे खरोखरच लक्षात घेण्याजोगं आहे.

तुम्हाला असंही दिसून येईल की, जिथे कोणीही जिंकत नाही आणि कोणीही हरत नाही, तिथे फक्त गंमत आणि मजा करणं असतं. बहुधा तुमच्या लक्षात आलं असेल की, भगवान या खिलाडूपणासाठी प्रत्येकाला सारख्याच आकाराचे चषक देतात (हशा) कोण पहिलं आलं? सगळेच पहिले आले. दुसरं कोण आलं? कोणीच नाही. कोणीही दुसऱ्यापेक्षा कमी दर्जाचा नाही. सगळेच पहिले, असं का? हे सर्व आवारातील विद्यार्थ्यांचा प्रदर्शनीय खेळ आणि सामुहिक प्रयत्न असतो. हा सर्व सहसामूहिक प्रयत्न असतो. वैयक्तिक प्रयत्न नसतो. नाही!

म्हणून प्रत्येकाचा त्यात सहभाग असतो. ज्यांनी भव्य चित्राकृती तयार केलेल्या असतात, ज्यांनी तसबिरी तयार केलेल्या असतात, ज्यांनी सजावट केलेली असते. त्या सर्वांना त्यांच्या कामाबद्दल योग्य ते श्रेय द्यायला हवं असतं. आपण असं म्हणत नाही की, या माणसाने ही गोष्ट केली नाही. ह्या बाबतीत तो एक मोठा समारंभ असतो.

यावर्षी जर तुम्ही उपस्थित असता, तर तुम्हाला प्रशांति-निलयमच्या विद्यार्थ्यांनी भेट म्हणून दिलेला खूप मोठा फिरता गोल एका खूपच मोठ्या हाताच्या तळव्यावर फिरताना दिसला असता. तो हात कोणाचा होता? तर तो हाताचा तळवा भगवान श्री सत्यसाईबाबांचा होता आणि तो हात असं दर्शवत होता की संपूर्ण विश्वाचा भार त्यांनी त्या हातावर पेलला असून त्यातून संदेश दिला जात होता की, तो गोळा म्हणजे विश्वाची भव्य निर्मिती असून तो हात ते निर्माण करणाऱ्याचा आहे.

ही कलाकृती सर्वांचे लक्ष वेधून घेत होती.

‘१ मार्च २००२’

आता मी १ मार्च २००२ कडे वळतो. भगवान नेहमीप्रमाणे बाहेर व्हरांड्यात आले आणि अगदी प्रसन्नचित्ताने, त्यांनी मला प्रश्न विचारण्याकरता उद्युक्त केलं.

‘अडचणी नाही तर आव्हान’

मी विचारलं, “स्वामी, सर्व महान आणि उच्चकुलीन व्यक्तींना नेहमी अडचणींना सामोरं जावं लागतं असं का बरं? का? स्वामी, त्यांना अशा अडचणी का येतात?”

भगवानांनी उत्तर दिलं, “आपल्याला त्या अडचणी आहेत असं वाटतं, पण त्यांच्यासाठी मात्र त्या अडचणी नसतात. उच्चकुलीन आणि महान व्यक्तींना त्या अडचणी नाहीत तर ती आव्हानेच वाटतात. ते त्यांच्याकडे परमेश्वराने घेतलेल्या परीक्षा म्हणून पाहतात आणि त्या परीक्षांमध्ये ते यशस्वी होतात. तुम्हा लोकांना ज्या अडचणी वाटतात तशा त्या महान लोकांना

अडचणी वाटत नसतात. कष्टाळू कडू - म्हणजे कर्तव्य आणि जबाबदारी असंच समजतात. ते त्या अडचणींना कर्तव्य आणि जबाबदारीच मानतात, 'कष्टमुलु किंवा कष्टाळू' म्हणून पहात नाहीत.